

ÂMİRÎ'DE AHLAK-MUTLULUK İLİŞKİSİ

Ali YILMAZ

Kitabe Yayınları | Kitabe Publications

Yayın No | Publication Number: 96

Kitap Adı: Âmirî'de Ahlak-Mutluluk İlişkisi
Book Title: Morality-Happiness Relationship in Amiri

ISBN: 978-625-98240-7-9

Yazar | Author: Ali YILMAZ | orcid.org/0000-0001-9106-0778

Editör | Editor: Ahmet Kamil CİHAN | orcid.org/0000-0002-4155-4048

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book

Yayın Tarihi | Publication Date: Ağustos | August 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 174

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

Sertifika no | Certificate Number: 13178 | ISNI: 0000 0004 4657 1968

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Yılmaz, Ali

Âmirî'de Ahlak-Mutluluk İlişkisi – Ankara, Kitabe Yayınları, 2024.

ISBN: 978-625-98240-7-9

1. Etik ve ahlak felsefesi | Ethics & moral philosophy
2. Felsefe - Etik ve Ahlak Felsefesi | Philosophy - Ethics & Moral Philosophy
3. Etik - Tarih - İslam filozofları | Ethics - History - Islamic philosophers

Atf Bilgisi | Cite as: Yılmaz, Ali. *Âmirî'de Ahlak-Mutluluk İlişkisi*. Ankara: Kitabe Yayınları, 2024.

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA

Tel: (0312) 310 08 60 • Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

ÂMİRÎ'DE AHLAK-MUTLULUK İLİŞKİSİ

Ali YILMAZ

Ankara 2024

Yazar Hakkında

Ali YILMAZ

1995'te Mersin/Silifke ilçesinde doğdu. İlk ve ortaöğretimini Silifke'de tamamladı. 2019 yılında Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Aynı yıl Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, FDB-İslam Felsefesi Ana Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. 2022 yılında *"Ebü'l Hasan el-Âmirî'nin Ahlak Felsefesinde Mutluluk Kavramı"* başlıklı çalışması ile yüksek lisansını tamamladı. 2023 yılında Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, FDB-İslam Felsefesi Ana Bilim Dalında başlamış olduğu doktora eğitimine halen devam etmektedir. Haricen Diyanet İşleri Başkanlığının düzenlemiş olduğu Dini Yüksek İhtisas Eğitimini 2023 yılında tamamlamış olup aynı kurumda 2019 yılından bu yana görevine devam etmektedir.

About the Author

Ali YILMAZ

He was born in 1995 in Mersin/Silifke district. He completed his primary and secondary education in Silifke. he graduated from Erciyes University Faculty of Theology in 2019. In the same year, he started his master's degree education at Erciyes University, Institute of Social Sciences, FDB-Islamic Philosophy Department. he completed his master's degree in 2022 with his work titled "Abu'l Hasan al-Amiri's Concept of Happiness in Moral Philosophy". he is still continuing his doctoral education, which he started in Erciyes University, Institute of Social Sciences, FDB-Islamic Philosophy Department in 2023. He completed his Religious Higher Specialty Education organized by the Presidency of Religious Affairs in 2023 and has been working at the same institution since 2019.

Kitap Hakkında

Âmirî'de Ahlak-Mutluluk İlişkisi

Âmirî amelî felsefeyi ahlakın iyileştirilmesi (ıstıslâhu'l-ahlak), ev idaresi (zabtu'l-kedhudâiyye) ve şehir yönetimi (tedbîru'l-memleke) olmak üzere üç kısımda ele alır. Ona göre ahlak ve siyaset felsefesinin temelinde yer alan kavram mutluluktur. Âmirî mutluluk ile ilgili düşüncelerini Aristotelesçi ahlak birikimi çerçevesinde “*es-Se‘âde ve'l-İs‘ad*” adlı eserinde toplamıştır. Filozof Yunan ve İslam ahlak düşüncesinde olduğu gibi bütün eylemlerin özellikle de ahlaki fiillerin amacının mutluluk olduğunu düşünmektedir. Başka bir ifadeyle Âmirî'nin ahlak için belirlemiş olduğu temel ilke ve gaye mutluluktur. Filozof bu ilke ve gayeye binaen başta ahlak felsefesi olmak üzere felsefenin bütün alanlarındaki temel problemleri ve meseleleri mutluluk kavramı üzerinden tartışmıştır. Çünkü ona göre gerçek iyi, gerçek gaye ve mutlak yetkinlik ancak mutluluk olabilir. Âmirî bu bağlamda mutluluğu, nutkî nefsin nazarî ve amelî yönlerine uygun bir şekilde insanî ve aklî olmak üzere iki kısımda incelemiştir. İnsanî mutluluk amelî yöne karşılık gelirken aklî mutluluk nazarî yöne karşılık gelmektedir. Filozof insanın tam manada mutlu olabilmesi için insanî ve aklî mutluluğun birlikte olması gerektiğini savunurken asgari düzeyde mutluluk için insanî mutluluğun yeterli olacağını düşünmektedir. İnsanî mutluluğun ise erdemler sayesinde elde edileceğini savunmuştur. Âmirî erdemler hususunda Aristoteles'i takip ederek erdemleri nazarî ve hulkî olmak üzere iki kısımda incelemiştir. Filozof İslam ahlak felsefesinde alışlagelen temel erdemler ve tali erdemler tasnifine yer vermeden erdemleri bireysel erdemlerden toplumsal erdemlere doğru bir sıralamaya tabi tutmuştur. Âmirî yapmış olduğu bu amelî hikmet tasnifi ile kendisinden sonra gelen filozofları etkilemiştir.

Anahtar Kelimeler: Âmirî; Mutluluk; es-Se‘âde; Erdem; Erdemsizlik

About the Book

Morality-Happiness Relationship in Amiri

Amiri ameli deals with philosophy in three parts: the improvement of morality (istislahu'l-morality), household administration (zabtu'l-kedhudaiyya) and city administration (tedbiru'l-hometown). According to him, the concept at the heart of moral and political philosophy is happiness. Amiri collected his thoughts about happiness in his work "As-Sa'ad wa'l-Is'ad" within the framework of Aristotelian moral accumulation. The philosopher believes that the purpose of all actions, especially moral actions, as in Greek and Islamic moral thinking, is happiness. In other words, the basic principle and goal that Amiri has determined for morality is happiness. Based on this principle and purpose, the philosopher discussed the main problems and issues in all areas of philosophy, especially moral philosophy, through the concept of happiness. Because according to him, true good, true purpose and absolute competence can only be happiness. In this context, Amiri examined happiness in two parts, human and mental, in accordance with the nazari and deed aspects of the nutki soul. While the human act of happiness corresponds to the direction, the mental happiness corresponds to the evil eye direction. While the philosopher argues that human and mental happiness should be together in order for a person to be fully happy, he thinks that human happiness will be enough for a minimum level of happiness. He argued that human happiness will be achieved through virtues. His supervisor followed Aristotle on the subject of virtues and examined virtues in two parts, nazari and hulki. The philosopher subjected the virtues to a ranking from individual virtues to social virtues, without including the classification of basic virtues and secondary virtues customary in Islamic moral philosophy.

His supervisor influenced the philosophers who came after him with the classification of wisdom of this deed he did.

Keywords: Amiri; Happiness; As-Se'adah, Virtue; Non-virtue

ÖN SÖZ

Günümüzde olduğu gibi tarihin her döneminde insanın bu dünyaya dair anlam arayışı devamlılığını sürdürmüştür. “Bu dünyaya niçin geldik? Bu dünyaya ait sorumluluklarımız var mı varsa nelerdir? Bu hayattan sonra bizleri neler beklemektedir? Burada bulunmamızın bir anlamı var mı? Eğer varsa o anlam nedir ve nasıl bilebiliriz?” bu vb. sorular bütün insanlığı şimdiye kadar meşgul ettiği gibi bundan sonra da meşgul edecek gibi görünmektedir.

Klasik dünyada pek çok filozof insanın bu dünyada aradığı anlamın “mutluluk” kavramı ile karşılanabileceğini düşünmüşlerdir. Bu nedenle ahlak felsefelerini bu kavram üzerine inşa etmişlerdir. Bu filozoflardan birisi de Âmirî’dir. İslam ahlak felsefesi için oldukça erken bir dönemde eser vermiş olan filozof, mutluluk kavramını ele alarak insanın dünyevî ve uhrevî anlamının bu kavramda olduğunu düşünmüştür. Ona göre insan mutluluk peşinde koştukça hayatı anlam kazanır ve ancak bu sayede daha erdemli bir insan olunabilir.

Âmirî hayatın anlamını, iyi bir birey ve toplum olmanın kaynağını mutluluk ile ilişkilendirmiş ve bu hususta İslam ahlak felsefesine değerli katkılarda bulunmuştur.

Akademik eğitimime başladığım ilk günden bu zamana kadar yaptığı bütün katkıları, rehberliği ve Arapça-Türkçe felsefe metinleri anlamam noktasında bana destek veren ve yardımlarını esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Ahmet Kamil Cihan’a ve verdiği teşvik ve katkılarından ötürü değerli hocam Doç. Dr. Salih Yalın’a en içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum. Yine çalışmamı okuyarak kıymetli katkılarda bulunan Doç. Dr. Fevzi Yiğit hocama ve Sabahattin Etiler ağabeyime teşekkürü bir borç bilirim.

Bugüne kadar ki eğitim hayatıma katkılarından dolayı anne ve babama minnettarım. Çalışmanın her aşamasında sabır ve

desteklerini esirgemeyen sevgili eşime teşekkür ve minnetimi özellikle belirtmek istiyorum.

Ali YILMAZ
Kayseri 2024

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	9
GİRİŞ	13

BİRİNCİ BÖLÜM

MUTLULUĞUN ÖZNESİ OLARAK NEFİS.....	27
1. Nefsin Tanımı ve Fonksiyonları	29
2. Nefsin Varlığı	34
3. Nefsin Türleri	37
3.1. Hissî Nefs	40
3.2. Nutkî Nefs	42
4. Nefsin Mertebeleri.....	49
4.1. Melekî Mertebe	51
4.2. Beşerî Mertebe	51
4.3. Behîmî (Hayvan) Mertebe.....	52
4.4. Sebû'î (Vahşi) Mertebe	52

İKİNCİ BÖLÜM

ÂMİRÎ'DE MUTLULUĞUN MAHİYETİ VE ÇEŞİTLERİ.....	55
1. Âmirî Öncesi Mutluluğun Mahiyeti Üzerine Bazı Düşünceler --	55
2. Âmirî'de Gerçek İyi Olarak Mutluluk.....	63
3. Âmirî'de Gaye Olarak Mutluluk.....	70
4. Âmirî'de Mutlak Yetkinlik Olarak Mutluluk.....	74
5. Âmirî'de Mutluluğun Çeşitleri	77
5.1. İnsânî Mutluluk	79
5.1.1. İnsânî Mutlulukta Güzel ve Çirkin	81
5.1.2. İnsânî Mutlulukta Haz ve Acı	83
5.2. Aklî Mutluluk.....	91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÂMİRÎ'DE MUTLULUKLA İLİŞKİSİ AÇISINDAN ERDEMLER VE MUTSUZLUK SEBEPLERİ.....	99
1. Erdemler.....	99
1.1. Hikmet.....	105

1.2. İffet (Ölçülülük-İtidal)-----	110
1.3. Hürriyet (Cömertlik)-----	114
1.4. Şeref Sevgisi (Mahabbetü'l-Kerâme)-----	118
1.5. Hayâ-----	121
1.6. Cesaret (Şecaat)-----	123
1.7. Yumuşak Huyluluk (Hilm)-----	128
1.8. Sevgi (Mahabbet) ve Dostluk (Sadâkat)-----	130
1.9. Muâşeret (İnsanlarla İyi İlişkiler Kurma)-----	137
1.10. Adalet-----	143
2. Mutsuzluk Sebepleri-----	146
2.1. Üzüntü (Hemm)-----	150
2.2. Kıskançlık (Haset)-----	154
2.3. Öfke (Gazap)-----	155
2.4. Nefret (Buğuz)-----	157
2.5. Düşmanlık-----	158
SONUÇ -----	161
BİBLİYOGRAFYA -----	169
DİZİN -----	173